

Esej o Sv. Duhu

Sveti Duh Kristusov namestnik na zemlji

III - Sveti Duh posrednik Kristusovega duhovniškega udejstvovanja

B - Posredništvo Svetega Duha pri posvečevanju po zakramentih

nadaljevanje

1 - Delovanje Svetega Duha pri krstnem in birmanskem poslanstvu

V današnjem obredniku birme najdemo strnjeni dve udejstvovanji Svetega Duha: eno je poverjenišтво krstnega poslanstva dobro pripravljenim vernikom, ki ga škof izvaja s posameznim polaganjem roke, drugo pa poverjenišтво priprave na druga poslanstva, ki ga škof skupaj z navzočimi duhovniki izvede s splošnim polaganjem rok.

a - Krstno poslanstvo.

Po pričevanju svetega Luka je že v prvotni Cerkvi obredno oblivanje z vodo, s katerim se je izražal namen bodisi osebnega ("Janezov krst"), bodisi ne samo osebnega ampak tudi vseh drugih ljudi spreobrnjenja (v "imenu Jezusovem"), veljalo samo kot priprava na sprejemanje tega odrešitvenega poslanstva od strani Svetega Duha. »Apostoli v Jeruzalemu so slišali, da je Samarija prejela Božjo besedo, zato so tja poslali Petra in Janeza. Ko sta prispela tja, sta molila zanje, da bi prejeli Svetega Duha; zakaj Duh še ni prišel na nobenega izmed njih, bili so samo krščeni v imenu Gospoda Jezusa. Tedaj sta nanje polagala roke in prejeli so Svetega Duha« (Apd 8, 14-17).

Proti koncu 4. stoletja je milanski škof sveti Ambrož podrobno razložil ves obred "krsta" odraslih oseb, pri katerem so bili navzoči tako diakon, kakor tudi duhovnik in škof.⁽¹⁾ »Kaj si videl v krstilnici,« se sprašuje milanski škof. »Vodo seveda, a ne samo vodo, ampak diakone, ki so opravljali svojo službo, in škofa,

ki je vpraševal in posvečeval.«⁽²⁾ »Po krstu si stopil k škofu ... da postaneš izvoljeni rod, svečeniški, dragoceni rod. Vsi smo bili maziljeni z duhovno milostjo **za božje kraljestvo in za svečeništvo** ... Zato se spomni, da si prejel duhovno znamenje, *duha modrosti in razumnosti, duha sveta in moči, duha spoznanja in pobožnosti, duha svetega strahu*. Ohrani torej, kar si prejel. Zaznamoval te je Bog Oče s svojim znamenjem, **potrdil** te je Kristus Gospod, in v tvoje srce položil poroštvo Duha.«⁽³⁾

⁽¹⁾ Glej razprave škofa Ambroža O svetih skrivnostih (zakramentih), 3. do 7. pogl., št. 8 do 42, ki se nahajajo tudi v bogoslužnem molitveniku kot bogoslužno branje od ponedeljka do četrтка 15. navadnega tedna.

⁽²⁾ Prav tam, 3. pogl. št. 8 (PL 16, 391; ponedeljek 15. tedna).

⁽³⁾ Istotam, 6. in 7. pogl. št. 35. 42; četrtek 15. tedna; *Katekizem*, št. 1303.

V dobi Ambroževega učenca, svetega Avguština, se je že precej razširilo krščenje dojenčkov, in krstni obredi, pridržani škofu, so se odcepili od onih pridržanih diakonu in duhovniku, in dobili svoje ime potrditve, pri Hrvatih potvrda, pri Slovencih birma, spakedranka iz nemške Firmung. Vedno bolj in bolj se je napihoval pomen obredov pred prejemom krstnega poslanstva, in teologi so šli tako daleč, da si so začeli izmišljovati duhovne umazanije, od katerih naj bi morali biti očiščeni dojenčki. Tako je že Avguština bil prepričan, da sama "Cerkev" smatra dojenčke za hudičev plod in daje njena prva skrb, da iz njih izžene hudiča z ekzorcizmi,⁽¹⁾ kljub temu, da so njihovi starši pri poroki prejeli vse mogoče božje blagoslove in da so njihove matere pridno molile med nosečnostjo; in ta obred izganjanja hudiča iz dojenčkov je trajal potem celih 15 stoletij, vse do drugega Vatikanskega koncila.⁽²⁾ Prav tako so pri opisovanju krsta teologi napravljali vtis, kakor da je vsa učinkovitost zakramenta osredotočena na en sam trenutek oblivanja in izražanja skrivnostnih besed, in so zato dojenčke, ki bi slučajno umrli pred tem cerkvenim slavljem, kratko malo porivali v neki zaprti "prostor" (limbus), v katerem ne bi trpeli, ne bi gledali Boga, ampak se večno zabavali z igračkami.

⁽¹⁾ Prim. Avguština, *De nuptiis et concupiscentia*, 1. knj. 20. 24. 44. pogl. (Patr. lat. 44, 427.429.461).

⁽²⁾ Vpliv teh izmišljotin je ohranjen v bogoslužnem molitveniku, v

liturgičnem branju za 9. november.

Pod teološkim vidikom bo pač veliko lažje krstne milosti povezovati s poslanstvom, ki ga škof poverja vsem, ki želijo živeti po Kristusovih napotkih, namreč pričevanja vere z dostojanstvenim in svetim življenjem ("kraljevsko sve- čeništvo"), pričevanja, ki temelji na svetem pismu ("dar" modrosti), na njegovih verskih in moralnih naukih (znanosti, razumnosti, bogaboječnosti), na pobožnem osebnem življenju (pobožnosti), in ki je pogumno ("dar" moči). Pričevanje vere namreč vedno spremlja posebna pomoč Svetega Duha (prim. Mt 10, 19-20).

To poslanstvo škof poverja samo versko dobro pripravljenim udom Cerkev, takim, ki so jih za to usposabljali starši in drugi verski vzgojitelji vsaj 12 prvih let, kadar gre za dojenčke, ali več ali manj kot eno leto, kadar gre za odrasle katehumene. Starši pa to usposabljanje izvajajo s pomočjo Svetega Duha, saj so pri cerkveni poroki prejeli poslanstvo, da svoj dom spremenijo v "domačo cerkev", še posebej z versko vzgojo svojih otrok.

Za oblikovanje integralne osebnosti je namreč verska komponenta neobhodno potrebna, kajti splošno je znano, da pri spočetju starši ne morejo svojih osebnih vrlin, kot so pravičnost, svetost ali tudi drugih prisvojenih lastnosti prenesti na novo bitje z genetsko opremo, ampak samo s psihološko osmozo in z različnimi vzgojnimi postopki. Zato zaplodki v prvih trenutkih življenja nimajo nobenega nadnaravnega okrasa (tako imenovane posvečujoče milosti, izvirne pravičnosti), tako da jih teologija, čeprav po krivici, enači z grešniki (izvirni "greh"¹). K sreči je Bog stvari tako uredil, da se temu začetnemu pomanjkanju lahko brez težave takoj odpomore že pred obrednim oblitvanjem. Znanstveno je namreč dokazano, da v dobi devetih mesecev nosečnosti mati odločilno vpliva ne samo na duševni, ampak tudi na duhovni razvoj svojega otroka.⁽²⁾ Isto trdijo tudi svetopisemski avtorji. Po eni strani namreč psalm 58, 4 pravilno ugotavlja, da so krivični in pokvarjeni sodniki izprijeni že "od materinega telesa", ker so bile njihove matere brezbožne in brezbrizne. Po drugi strani pa psalma 71,6 in 22,11 opevata, da je sam Bog navzoč človeku že od prvih trenutkov življenja, da se nanj lahko "opira od materinega telesa", daje njegov "Bog že od materinega telesa", ker je mati s svojimi molitvami in svojim verskim čutom že tedaj odločilno vplivala na njegov duhovni razvoj. Tudi sv. Pavel trdi, da ga je Bog "izbral že v materinem telesu in ga poklical v svoji milosti" (Gal 1, 15); in

veliki srednjeveški cerkveni učitelji, ki se naslanjajo na zatrjevanje sv. Luka o angelovem oznanjenju Zahariji, da bo njegov bodoči sin Janez “že v materinem telesu napolnjen s Svetim Duhom” (Lk 1, 15), učijo, da je Janez bil že takrat obdarjen z božjo milostjo, in da bi vsakdo, ki bi bil na podoben način posvečen v materinem telesu, ne potreboval sv. krsta zato, da se osvobodi “izvirnega greha”, ampak samo zato, da prejme tako imenovano neizbrisno znamenje kristjana.⁽³⁾

⁽¹⁾ Vsi veliki srednjeveški cerkveni učitelji: sv. Anselm (*De conceptu virginali et originali peccato*, 27. pogl.; Patr. lat. 158, 461), bi. Janez Duns Škot (*Ordinatio*, II dist. 32 št. 7; IV dist. 1 q. 6 ad 4) in sv. Tomaž Akvinski enoglasno trdijo, da moramo pod pojmom “izvirni greh” razumevati samo pomanjkanje posvečujoče milosti; glej n. pr. Tomaž Aq., *Summa theol.* II-1 q. 82 a. 3: izvirni greh “je formalno pomanjkanje izvirne pravičnosti”.

⁽²⁾ Prim. Thomas R. Verny in John Kelly, *Vita segreta prima della nascita*, Milano 1981.

⁽³⁾ Prim. Albert Veliki, *De sacramentis*, q. 1 a. 5; Tomaž Aquinski, *Summa theol.* III q. 68 a. 1 ad 3: “Tisti, ki so posvečeni v materinem telesu, nedvomno prejmejo milost, ki jih osvobodi izvirnega greha, toda ne prejmejo znamenja, ki jih priliči Kristusu. Če bi torej kdo bil posvečen v materinem telesu, bi moral prav tako biti krščen, da si z znamenjem pridobi sličnost z drugimi Kristusovimi udi”.

Za boljše razumevanje verskih vplivov na dojenčke, otroke in mladostnike bi bilo dobro omeniti, da po nauku sv. Pavla Sveti Duh vpliva na nje preko posebne človeške lastnosti, ki se imenuje “duh”. Poleg uma in volje je namreč Bog človeku podelil posebno duhovno lastnost, da more z lahkoto dojemati verske resnice. Apostol namreč izhaja iz načela, da so za poznavanje različnih vrst realnosti potrebne raznolike in ustrezne lastnosti. Naša čutila, na primer, niso sposobna dojemati umskih predmetov; naš razum pa tudi ne more doznati in ceniti duhovnih realnosti in verskih skrivnosti. Zato ima človek prirojeno lastnost, duha, s katero lahko dojemava navdihe Svetega Duha in pravilno ocenjuje vse realnosti pod vidikom Božjega odrešitvenega načrta in Božje previdnosti. Takole dobesedno piše sveti Pavel v prvem pismu Korinčanom (2, 12-15): “Mi nismo prejeli duha tega sveta, temveč Duha, ki je iz Boga, da bi mogli spoznavati to, kar nam je Bog milostno podaril ... S samimi duševnimi lastnostmi človek ne more doumevati tega, kar prihaja iz Božjega Duha, ker ima to za neumevnost in tega ne more spoznati, ker se to prepozna le z duhom. Z duhom pa človek presoja vse, med tem ko njega ne

presoja nihče". In v pismu Rimljanom 8, 16 trdi: »**Sam Duh pričuje našemu duhu**, da smo Božji otroci.« Tudi pri drugih novozaveznih avtorjih lahko najdemo isti nauk; sv. Janez (1Jn 4, 2) na primer piše: »Vsak duh, ki prizna, da je Jezus Kristus prišel v mesu, je od Boga; noben duh, ki Jezusa ne priznava, pa ni od Boga. To je duh antikrista, o katerem ste slišali, da pride, zdaj pa že je v svetu;« in Juda 19 trdi, da razdore v krščanskih skupnostih povzročajo razumniki, »ki nimajo duha.« Zato ni čudno, kar moderni psihologi in pedagogi navajajo kot dejstvo, da prizadeti otroci z inteligenčnim koeficientom 46 uspevajo doznovati obstoj Boga in znajo moliti.

Kakor druge človekove umske lastnosti (razum, volja, spomin itd.), se tudi duh razvija po splošnih neurofizioloških in biokemičnih zakonih organizmov, s pomočjo raznih spodbud in dražljajev od strani družinskega in socialnega okolja. Postopni razvoj in dozorevanje živčnih centrov omogoča integracijo čustvenih, razumskih, hotenjskih in duhovnih sestavin in iskric. Zato je glavna dolžnost staršev, sorodnikov, raznih skupnosti, da to dozorevanje na vse možne načine omogočijo, ne pa da jo zanemarjajo ali v nedogled odlašajo, ali še slabše, da jo onemogočajo in celo izmaličijo.

Predvsem starši so tisti, ki s tem, da omenjajo večkrat Boga, ki navajajo otroke k molitvi, ki živijo po veri v pristni ljubezni do Boga, povzročajo izzvenevanje njihovega duha in jim omogočajo zaznavanje duhovnih vrednot. Liturgični obred sv. krsta jim podeli neizbrisno znamenje kristjana, in po novem *Katekizmu* št. 1255 jim dodaja pomoč "botra ali botre, ki morata biti trdna vernika, sposobna in pripravljena pomagati novokrščencu, otroku ali odraslemu, na njegovi poti v krščansko življenje. Njuna naloga je resnična cerkvena služba, 'officium'". Ker je pri krstnem slavlju v cerkvi prisotna tudi cerkvena skupnost, se tudi ona obveže za razvijanje in ohranjanje krstne milosti" novokrščenega otroka. Ko se potem v otroku dovolj razvijeta še um in volja, tudi pojem Boga in njegovih zapovedi privzame vedno bolj jasne obrise in postane vedno bolj konkreten.

Po svetem Ambrožu se zrelost "duha" prepozna⁽¹⁾ po tako imenovanih darovih Svetega Duha, to je po nekaterih značilnih lastnostih. Že v stari Zavezi so pesniki ob priliki kronanja kraljev izražali željo, da bi vladar bil preudaren, bistrega duha, odločen in pogumen, dojemljiv in poslušen božjim navdihom (prim. Iz 11,2). Ker pa niso vsi vladarji imeli teh lastnosti, so jih pripisovali

bodočemu mesiji, odrešeniku. Krstno poslanstvo se izroča "kraljevim svečenikom", poklicanim "da oznanjajo odlike" Odrešenika (1Pt 2,9), katerih duh izžareva modrost ali poznavanje svetega pisma, preudarnost, poznavanje Božjih zapovedi, sposobnost dobrih nasvetov, pobožnost, bogaboječnost in neustrašen pogum, ki po posredovanju staršev in drugih vzgojiteljev postanejo značilne poteze mladostnika, ki mu škof lahko poveri poslanstvo svetega in dostojanstvenega pričevanja vere. Imenujemo jih tudi darove Svetega Duha, ker ves ta razvoj navdihuje in nadzira Sveti Duh, saj po svetem Jakobu 1,17 "vsak dar in vsako popolno darilo prihaja od zgoraj". Po sv. Ambrožu so ti darovi že prisotni v mladostniku pred birmo. Tudi novi *Katekizem* št. 1303 trdi, da birma samo »**poveča** v nas darove Svetega Duha.«

⁽¹⁾ V izvorniku trdi sv. Ambrož, da so to, kar mi imenujemo darove Svetega Duha, "signacula", prepoznavna znamenja; naši liturgisti to prevajajo "pečat". Vsekakor, gre za "darove" v širšem smislu, različne od nekaterih Pavlovih karizem; tako sta pobožnost in modrost že prisotna pred birmo pri otrocih, ki se pripuščajo k obhajilu.

b - Splošna priprava na druga poslanstva

Ob priliki predaje krstnega poslanstva škof skupaj s prisotnimi duhovniki s stegnjenimi rokami prosi Svetega Duha, naj vse "posinovljene otroke" Boga Očeta "naredi še bolj podobne Jezusu Kristusu". Ker je to splošno "polaganje" rok različno od onega individualnega, združenega z maziljenjem, so ga včasih tudi opuščali. Vendar gaje nujno potrebno obdržati kot stalno pomoč Svetega Duha pri izbiri med raznimi poslanstvi v blagor cerkvenih skupnosti, in pri dobri pripravi nanje.